

בנאות דשא

פרשת ויחי תשפ"ג | שנה ג' | גליון קכח

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

אמרות רבותינו

גם כשזוכה להשגה ידע שרוב הנסתר

ויברכם ביום ההוא לאמר (מח. כ.). נראה פירושו, דהנה האדם כאשר עובד ה' בהירות גדול, אף על פי כן ידע בעיניו שעדיין לא השיג שום דבר. וי"ם נקרא בהירת השכל, ומלת 'ההוא' מורה על נסתר. ובזה בירך יעקב את בניו שיהיו תמיד בבחינת 'יום ההוא'. וד"ל.

(רבינו הר"ק הרבי ר' בונם זי"ע - קול שמחה)

כשמתאחדים זוכים לאורות הגאולה בגלות

האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (מט. א.), פירש רש"י שביקש לגלות את הקץ ונסתם הימנו. ובזה"ק (היא רלד): דסתום וגלי, עיי"ש, וצריך ביאור. ונראה, דודאי דברי יעקב אבינו ע"ה הם דברי רוח הקודש, ואי אפשר לומר דמה שאמר **האספו ואגידה לכם וגו' לא נתקיים כלל**.

אך שהודיעם דעיקר הגלות בא על ידי פירוד הלבבות כדאיא בספה"ק, דכל הגליות נצמחו מן וישנאו אותו האמור באחי יוסף, ובית שני חרב על ידי שנאת חנם כדאיא, וגם בית ראשון היה בו שנאת חנם בנשיאי ישראל כדאיא ביומא (י. א.), ואמר להם עצה לזה 'האספו' - שיהי להם התחברות ושולם וריעות, ועי"ז: 'אגידה לכם' - אמשיך לכם - 'את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', דעל ידי אחדות יכולים להמשיך הארה ואור החזון מגאולה העתידה. והנה מה שביקש לגלות הקץ ממש, זה נסתם הימנו, מ"מ גילה להם סוד זה, שעל ידי התאספות וקירוב הלבבות יכולים להמשיך את הגאולה גם בימי הגלות.

(הגה"ק מקוהיגלוב זצ"ל הי"ד שו"ת ארץ צבי ח"ב - דרושים עמי שגד)

שלימות האדם עצמו וביטול לכלל ישראל

האספו ואגידה וגו' הקבצו ושמעו (מט. א-ב), א"ז [השפת אמת זי"ע] אמר (עי' שפ"א פורים תרנ"ב) על מה שכתוב (אסתר ג. ה) 'מפוזר ומפורד', שמפוזר הוא כפשוטו, ומפורד קאי על האדם בעצמו, שאינו יכול לאסוף כוחותיו של עצמו, כענין שכתוב (תהלים לח. ד) 'איך שלום בעצמי מפני חטאתי'. וזה גם כפל הלשונות כאן - האספו והקבצו, שצריך האדם לאסוף כוחות עצמו, ואחר כך לקבץ עצמו בכלל ישראל.

(רבינו האמרי אמת זי"ע - תרע"א ד"ה ויקרא וליקוטי יהודה)

יהודי גם כשנופל ה' עמו

כרע רבץ כארי (מט. ט.), כי כוחו של יהודה אפילו בשעת נפלות, ובזמן שהוא שוכב בעומק ובחשכות גם כן גבור כארי, כמו שבאמת בהעשה דתמר שהיה המשפט לפני יצחק אבינו ע"ה (שמו"ר ל. יט.), ושם ועבר (ועי' מכות כג. וברשי"י), ויהודה היה מוחזק לצדיק, לגדול שבשבטים (עי' דבה"א ה. ב.), ולא היה בו שום שמץ דבר חטא ודופי, כי מה' היתה זאת (עי' ב"ר פה. ח), ויהודה עמד בנסיון ולא בוש להודות בהעשה כזה אשר ידע שיהיה מרוחק ונדהה על ידה לגמרי עד שיוכל לאבד את ב' העולמות, ולא רצה להנצל על ידי איסור, ומשום יראת חטא הציל נפשות, ובאמת כאשר עמד יהודה בנסיון והודה, תיכף יצאה בת קול ואמרה ממני היו הדברים (מכות כג.), שזה הוא העיקר שכל איסור יהיה אצלו כחומה, ומזה נבנה המשיח. ויש גדולים אשר המה גדולים רק בעת גדולתם, אבל לא כן יהודה, שהוא כאריה אף בזמן ששכב בעומק, ולכן הרמז כל השם ביהודה ואת ד' להארות כי אפילו כשהוא דל ה' עמו, ועל זה נאמר (מט. ח) 'יהודה אתה יודוך אחיך' - שמשבחים אותו בזה.

[רבינו החידושי הר"מ זי"ע - ליקוטי הר"מ פ"י ויגש. ובשפת אמת (ויחי תרנ"א ד"ה בפסוק) מביטין עי"ד החי' הר"מ: 'ויתכן לומר שהוא בכח ההכנעה כמ"ש בשמו ז"ל שעל שם זה נקרא יהודה שממעט עצמו, ורמז ג"כ שהגם שכל השם בו הוא שפל ודל בעיניו. ע"ש (עי' שפת אמת פ"י ויגש תרמ"ח ד"ה ויגש). ולכן כיון שידוע שאפילו אחר כל המעלות והתרוממות שהכל מהשי"ת, והוא שפל בעיניו, לכן שכרו שהגם שהוא נופל ה' עמו'.]

בכוחות עצמו אי אפשר להגיע לכלום

ויהי למס עובד (מט. טו.). זקני צ"ל [הרה"ק הרבי ר' הענין מאלכסנדר זי"ע] אמר בשם הרה"ק הרבי ר' בונם זי"ע צריך נסים כמו מ"ם וסמ"ך שבלוחות - דבנס היו עומדים (שבת קד.). והנה יש להבין לכאורה למה מדמהו ונקיט לנס הזה, ונראה דזה להארות שאין ביכולת אדם עובד ה' לעזור לעצמו כלום בלי נס, כמו מ"ם וסמ"ך שבלוחות דלא היו עומדים רגע אחד בלי נס, כן עובד ה', וכדאיא בגמרא (קידושין ל:) אלמלא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו, כן בזה להארות שהעבודות רק בנס ולא בכח האדם כלל, ודו"ק. (הגה"ק מבענין צ"ל - יכון פאר)

נוהג כצאן יוסף הכוח להתעלות ולהתרומם

ממנו, להתעלות ולהתרומם, להתעדן ולהזדכך, גם באותם שלוש הדברים. את הפסוק 'נוהג כצאן יוסף' מפרש רש"י 'מנעיגם ופרנס שלהם - יוסף, וכל ישראל נקראים על שם יוסף לפי שהוא פירנסם וכלכלם בימי הרעב'. כך גם מובא בגמרא (ברכות נה:) שמי שמפחד מעין הרע יאמר 'אני פלוני בן פלוני בא מזרעו של יוסף שלא שלט בו עין הרע', ומבאר המהרש"א שכל יהודי יכול לומר כך, גם אם הוא מתייחס לאחד משאר השבטים, משום שכל בני ישראל נקראו על שם יוסף כפי שנאמר 'נוהג כצאן יוסף'. והמכוון הפנימי בזה, שיוסף הצדיק הוא המשביר והמפרנס את בני ישראל בגלות, בגלות מצרים כמו גם בשאר הגלויות, על ידי כך שהכניע את קליפת מצרים - ערות הארץ, שהיא שורש גלות הנפש בכל הדורות. לכל אחד מבני ישראל בכל הדורות עומד כוחו של יוסף הצדיק, שגם בהיותו במחשכי גלות מצרים, יוכל לזכור את הקב"ה, להתגבר על היצר הרע ולעמוד איתו בנסיונות, וכדברי הגמרא (יומא לה:) שיוסף מחייב את הרשעים.

כוח זה מרומז גם בכרכתו יעקב אבינו ליוסף הצדיק ובניו (מח. כ) 'כִּף יָבֵן יִשְׂרָאֵל לְאָמֵר לְאֵמֶךָ אֶלְקִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה', ובתרגום יונתן תרגם כִּף יוֹסֵף כִּף יִבְרָכוּן בֵּית יִשְׂרָאֵל יְתִיבָא בְּיוֹמָא דְמְהוּלְתָא לְמִימְר' [ב'ן יוסף בני יברכו בית ישראל את העלמונות ביום ברית המילה לאמור...]. והענין בזה, שמצוות מילה הוא ביום השמיני, והשמונה מורה על מה שלמעלה מהטבע כנודע, וזוהי הברכה שניתנה ליוסף הצדיק, כִּף יִבְרָכוּן בֵּית יִשְׂרָאֵל, שכל יוסף הצדיק יעמוד לכל בני ישראל להורותיהם, בְּיוֹמָא דְמְהוּלְתָא, שיוכלו להתעלות ולהתרומם מעל הטבע ולהיות בכל מעשיהם כמלאכי השרת. בכך נשכיל לבאר את כוונת משה רבינו במה ששם עצמות יוסף בתוך עור כבש, שבא להורות שיש בו תכונות האדם עם גוף גשמי שיש בו תכונות חומריות של 'שלושה כבהמה', אולם קיים גם בתוכו הכוח של יוסף הצדיק המכניס בו חיות רוחנית, חיי רוממות ועלים, המסייעים להתגבר, להתעדן ולהתעלות, עד שניתן לרומם את השלושה כבהמה למען יהיו כשלושה כמלאכי השרת.

(מתוך ספר פ"ג ויחי תשפ"א מאמר א' - עבד"ד עמי רלה)

בסוף הפרשה (ג. כה) אנו קוראים על השבועה שהשביע יוסף הצדיק את אחיו, וישבוע יוסף את בני ישראל לאמר פִּקֹּד פִּקֹּד אֱלֹקִים אֶתְכֶם וְהַעֲלֶתֶם אֶת עֲצַמְתִּי מִצֶּה.

רבותינו בעלי התוספות (תוספות שאנן סו"ט ג.), פירוש בעלי התוספות שמות יג (ט) מביאים מדרש על הפסוק (תהלים פ. ב) **נהג כצאן יוסף**, שמשם רבינו ע"ה שם עצמותיו של יוסף בתוך עור של כֶּבֶשׂ ונכנסה בו באותו עור רוח חיים והיה מהלך בעצמו, ודברי המדרש מפליאים, שהרי עצמותיו של יוסף מונחות היו בארון דרכן של כל המתים ככתוב (ג. כו) וַיִּשֶׂם פָּאָרוֹן פְּמֻצְרָיִם, ומדוע הוציאן משה רבינו מהארון ושם אותן בתוך עור של כבש?!

שוקם עלינו להתבונן בדברי רבותינו אלה, למה רימזו הדברים, ואיזה לקח ניתן לדלות ממעמקייהם אשר ממנו נקח לעבוד את ה'.

ידועים דברי הגמרא (הגיגה טו.) שהיו רגילים ושגורים בפי כ"ק אבי בעל הפני מנחם זי"ע, 'ששה דברים נאמרו בבני אדם, כמלאכי השרת שלשה כבהמה'. וביאר הפני מנחם שחכמינו ז"ל ודאי לא באו לדבר בגנותו של האדם הראשון, מבחר הבריא, יציר כפיו של הקב"ה, אלא כוונת חז"ל היתה לגלות לנו מאלו תכונות מורכב האדם, בכדי שנדע ונשכיל לעדן ולזכך את שלושת התכונות שבהן אנו דומים לבהמה, עד שנוכל להתעלות אותן לדרגה של מלאכי השרת.

תוספת ביאור - ידועים דברי הגמרא (תוספ. ג.) שעקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר (נה. ח.) 'מן הבהמה הטורה ומן הבהמה אשר איננה טורה' [ולא כתוב 'ומן הבהמה הטמאה'], ולמרות זאת כאשר התורה באה ללמדנו אלו הן הבהמות האסורות באכילה כתבה כמלאכי השרת. בכך נשכיל לבאר את כוונת משה רבינו במה ששם עצמות יוסף בתוך עור כבש, שבא להורות שיש בו תכונות האדם עם גוף גשמי שיש בו תכונות חומריות של 'שלושה כבהמה', אולם קיים גם בתוכו הכוח של יוסף הצדיק המכניס בו חיות רוחנית, חיי רוממות ועלים, המסייעים להתגבר, להתעדן ולהתעלות, עד שניתן לרומם את השלושה כבהמה למען יהיו כשלושה כמלאכי השרת.

נדבת ידידנו
הרה"ח ר' יצחק מאיר ווינדלינג שליט"א
חתן הרב אברהם מרדכי קושנרסקי שליט"א
לרגל איווסי בתו שתחי'
עב"ג החבור המופלג שמעון הי"ו
בן הרה"ח ר' הלל כהן שליט"א
יוכה לראות דורות ישרים ומבורכים

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' אלימלך שיף ז"ל
בן הרה"ח המפורד רבי הניצן שיף ז"ל
משב"ק רבוה"ק לבית גור
חתן הרה"ח ר' יהודה דוב צייטנסקי ז"ל
נלב"ע שבי"א טבת תשפ"א
הנוצץ ע"י מקוריו וכרו

ברכת מזל טוב לחתני היקר
משים לילות כימים לענייני רבינו שליט"א
הרה"ח ר' ישראל לב שליט"א
לרגל הולדת בתו שתחי'
יוכה לגדלה לתורה לחופה ולמעוט
מאת חמיו, שמחה פאלוך

כנישתא הדא בתיובתא

הכה בגלות מידו של יעקב האוחזת בעקב עשו

הוא לשון חיבה, שהוא גם כדי לחזקו ולהגבירו לפני הירידה לגלות - למלחמה עם עשו.

ודייקא אז נצרך לדעת 'אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה' (מו. א), וכמו שפירש הרה"ק **הארדיטשובער זי"ע** ד'אנכי' ארד עמך מצרימה ו'אנכי' אעלך קאי על 'אנכי' ה' אלקיך דעשרת הדברות, לדעת ולזכור **שכל הירידה למצרים הוא לתכלית** שיגאלו מצרים ויתן לנו השי"ת את התורה ו**נשמע מפי הגבורה 'אנכי'**. ועבור לזכות לזה, היה על בני ישראל לא לשנות את שמם לשונם ולבושם, וכל מה שגדרו עצמם מערות הארץ, לזכור את הידו אוחזת בעקב עשו - ללחום מלחמת ה' בגבורים בעשו, שזהו ההכנה לקבלת התורה.

ולמרות השנים הרבות שעברו מאז, מ"מ מכח הקדושה והגירסא דינקותא - עדיין מהדהד באזני מה שמעמתי **מהרבי הבית ישראל זי"ע** 'צא וכבוש להם את הדרך - איזהו גבור **הכובש** את צר', וזה הענין מה שיזאת יהודה שלח לפניו. אמנם אין זה קל, כי המלחמה עם עשו היא מלחמה קשה ותמידית, עד שזוכה לקיום הנבואה (עובדיה א. כא) 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו', אבל **לכל אחד מבני ישראל יש חיזוק וכח מהקריאה של 'יעקב יעקב', שמכח זה יכולים להחזיק מעמד בכל הנסיגות.**

(מתוך ס"ג פרי יגש תשפ"ג מאמר א)

לזכות הרה"ח ר' קלמן הלר שליט"א והרה"ח ר' מנחם ורדיגר שליט"א

אמרין בגמרא (ברכות ג.) דהקורא לאברהם - אברם עובר בעשה ובלאו, כי נשתנה שמו, אבל יעקב מותר לקרוא יעקב אע"ג דנשתנה שמו לישראל, מכיון דאהדרה קרא וקורא לו יעקב, וכדכתיב (ויגש מו. ב) 'ויאמר אלקים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב'.

והנה הא דאהדרה קרא הוא לפני שיעקב אבינו ירד למצרים, כי אזי נצרך ביותר לשם 'יעקב', שנקרא כן על שם זידו אוחזת בעקב עשו' (תולדות כה. כו), **שהי אחיזה זו בעקב עשו אחיו - שמורה על המלחמה שבין יעקב לעשו, הוא דבר תמידי לכל הדורות - כי המלחמה נמשכת בכל הגלילות, ולכן אף שנאמר ליעקב 'לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שירת עם אלהים ועם אנשים תוכל' (וישלה לב. טו) - אין לנו לחשוב שכבר נתקן ונשלם המלחמה עם עשו, כי בהאי עלמא המלחמה היא תמידית.**

והנה הקב"ה אמר ליעקב 'יעקב יעקב', ויש לפרש מה דכפל שמו, לפי מה דכתיב (מו. ב) 'ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויציגם לפני פרעה', ופירש רש"י מגמרא (ביק צב.) שהביא את החלשים - זבולון גד דן נפתלי ואשר, אותם החלשים שכפל משה שמתם בברכותיו - כדי לחזקם ולהגבירם (עי' רש"י ברכה לג. יח ועי' מהרש"א ב"ק שם בפירושו השני), ולפ"ז יש לפרש מה **שכפל הקב"ה ואמר 'יעקב יעקב' - דפירש רש"י מחז"ל**

מילי דאורייתא

בדין נאמנות האב לומר זה בני

[ויאמר יוסף וגו' כי זה הבכור (מת. יח). וכתב ברביד הוה (הוראדנא תקינז) דמכאן יש ללמוד שאב נאמן לומר זה בני הבכור, ובגמ' ב"ב קכו: יליף לה מיכ"ר].

נחלקו רבי יהודה ורבנן (ב"ב קכו:) אי נאמן אדם לומר זה בני בכור **במקום שמוחזק אחר לבכור**, דתניא 'יכיר' (כי תצא כא. יז) - יכירונו לאחרים, מכאן אמר רבי יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור וכו', חכמים אומרים אינו נאמן וכו', אלא לרבנן 'יכיר' למה לי, בצריך הכירא. ומקשינן למאי הלכתא למיתבא ליה פי שנים, לא יאה אלא אחר, אילו בעי למיתבא ליה במתנה מי לא יתיב ליה, לא צריכא בנכסים שנפלו לו לאחר מכאן וכו'.

ופירשו רשב"ם, רמ"ה ועוד ראשונים, דסבר המקשן למה לי לקרא דיכיר לחדש דנאמן לעשותו בנו, בלאו הכי **יאמן במינו דאילו רצה היה יכול לתתו פי שנים במתנה**. ומשני, דמיגו לא מהני לנכסים שנפלו לאחר מכן, ולהכי בעי קרא דיכיר - דנאמן לעשותו בנו וליטול פי שנים בכל הנכסים.

והקשה **בשער המלך** (פכ"ב מהל' מכירה ה"טו) לפמ"ש הרמב"ן באמר בני וחזר ואמר עבדי דלית ליה מיגו, דהוי מינו לחצי טענה, הכא נמי הוי מיגו לחצי טענה, דבטענתו בכור הוא נוטל פי שנים בכל הנכסים, ומיגו לית ליה אלא אנכסים שיש לו עתה ברשותו.

ואפשר לומר דדווקא בעבדי **שבענה זו פועל כבר כעת** כמה ענינים, שמפסידו הממון ופוסלו לבא בקהל ולקנות גופו, הוי מיגו לחצי טענה, דהמיגו לא קאי אלא אהפסד ממון שרוצה לעשות, אבל הכא שבאמירתו בכור כלול רק נכסים שיבאו לאחר מכאן, ו**כעת עתה אי שום דבר נוסף בטענתו יותר ממה שיש לו ע"י המיגו**, איכא למימר דאין לו חסרון במינו לחצי טענה. אמנם סוף סוף אין הוכחה שטוען אמת, דמעדיף לומר מה שטען עתה כדי להרוויח אף נכסים שיפלו לו אח"כ.

וי"ל שלפי הרמב"ן אכן זהו תירוץ הגמרא לא צריכא בנכסים שנפלו לו לאחר מכאן, **דבכה"ג שנפלו לו אח"כ נכסים אין נאמן לגמרי במיגו אף בנכסים שנפלו לו כבר**, ומדויק הלשון לא צריכא בנכסים, ולא כתב לנכסים - דהוה משמע שלגבי אותם הנכסים בלבד אינו נאמן, אלא בנכסים - ור"ל דבכה"ג שנפלו לו נכסים אח"כ אינו נאמן כלל במיגו.

ובשער המלך פירש דברי המקשן **לאו מטעם מיגו**, אלא דהא אפילו אם לא נאמינו כלל שהוא בנו, אי בעי לתת לאיש זה במתנה פי שנים וודאי היה יכול, והכי נמי אמר זה בני אע"פ שלא הועילו דבריו למתן הפשוטה שבהם, מ"מ **אינה גילוי דעת שגמר דבריו בשם משה לזה**, ויועילו דבריו מדין מיתנה. ולידרך זה יש לפרש כוונת המקשן ב'י אופנים', י"ל דמקשה מה צורך לנו בחידוש דיכיר, דבלא"ה **יכול ליתן לו פי שנים במתנה**

מילי דפרשתא

דרך המלחמה עם היצה"ר

איתא בגמרא (סוטה יג.) שבשעה שהגיעו למערת המכפלה לקבור את יעקב אבינו ע"ה, היה עשו מעכב, כי ערער על בעלות יעקב במערה, ושלחו את נפתלי להביא חרש שאל מאי האי, 'אמרו ליה קא מעכב חרש עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים, אמר להו **ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים היא אבי אבא מוטל בבזיון, שקל קולפא מחייה ארישיה**'.

ויש להעמיק בדברי הגמרא שמאריכה בסיפור השתוללות הדברים עם עשו, וכפי שקבלנו מרבו"ק שכל המסופר בגמרא בא ללמדנו דרך בעבודתו ית"ש, ובפרט מה שנוגע לפרשיות של חומש בראשית קודם שניתנה תורה, שהכל ללמדנו לרחים בעבודת ה', **דיש ללמוד מכאן דרך לחלום עם היצר הרע**, והנה חושים בן דן לא הסכים להמתין להבאת השטר, וליכנס בד"ן ודברים עם עשו, אלא אמר 'ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים היא אבי אבא מוטל בבזיון, והרגו מיד'.

וכן על האדם להתנהג עם יצרו הרע - הגוי אשר בקרבנו, שיש לדבר אליו בשפה שמועילה כנגדו, דהיינו לערוף את ראשו מיד, ולא להכנס עמו בדברים, שלא יהיה ח"ו מוטל בבזיון החלק אלו-ה ממעל אשר בקרבו, אלא לעשות עצמו כחרש, לא לשמוע כלל דברי היצר, כמו 'פתן חרש יאטם אזנו' (תהלים נה. ה). ולהשתיק ולבטל כל חושי הגוף לרצון ה' (ועי' שפ"א שלח תרל"א תרל"ג ועוד), והגם שרואה ושומע כל מה שנעשה בעולם לא יהיה נפרש מרצונו ומחשבתו טרודה לעשות שליחותו, כי זהו עיקר הכח בהתגברות היצר, להיות כחרש לא ישמע (ועי' שפ"א לקוטים פרי מקץ).

***

ובתוס' (גיטין נה: ד"ה ביהודה) הביאו בירושלמי (שם פ"ז ה"ה) אמרין שיהודה הרג את עשו דכתיב (מט. ח) **'ידך בעורף אויביך'**, ותניא נמי בספרי על הפסוק (ברכה לג. ז) 'ידיו רב לוי' - 'בשעה שהרג את עשו', ע"ש. כלומר שהרגו בקשת דהיינו 'בעורף אויביך'. וכח זה ניתן לכל בני ישראל, דכתיב (ש"ב א. יח) 'ויאמר ללמד בני יהודה קשת', והיינו שהיה לבני יהודה הכח של 'חצי הקשת' לקיים 'גירא בעינא דשטנא', וכח זה לצנח את היצר יש לכל יהודי מכוחו של יהודה, וכדאיתא במדרש (ב"ר צה. ו) 'שבני ישראל נקראים 'הוים' על שם 'יהודה אתה יודוך אחיך' (מט. ח) [ועי' תרגום יהונתן שם, ועיי' בפ"י מהרז"ו, ועי' מגילה יג. כל הכופר בע"ז נקרא יהודי].

ועיקר כח הקשת הוא בימי הנעורים, כדכתיב (תהלים קכו. ד) 'כחצים ביד גבור כן בני הנעורים', ולכן היצר הרע מפתה ביותר בני הנעורים, ועליהם מוטל ביותר לעמוד על המשמר ולהרגו, גירא בעינא דשטנא. ודרך המלחמה של יהודה היה ע"י מלחמתה של תורה, כדכתיב בפרשת (מט. יא) **'כיבס ביין לבושו'** ופירש **האוה"ח הק'** דקאי על יינה של תורה, שעל ידי ניצחו בני"י כוחות הרע, ויזכו לגאולה, וכן חצים היינו תורה כדאיתא בגמרא (קידושין ל:). זהו הכלי מלחמה שניתן לנו מהבורא ית"ש, 'בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין', ובמיוחד **בימים אלו הישובניים יש להרבות בלימוד התורה ביגיעה ביתר שאת**, ועי"ז לבטל כל החושים להשי"ת, ולשוב בתשובה שלימה להשי"ת.

(פרי יחיית הש"ע - עב"ד ח"ב עמ' סה-סו)

טללי תהיה

אל יבוש מפני המלעיגים

בס"ד

גיל שנים עשרה הנקרא מופלא הסמוך לאיש, וכבר יש קצת דעת כגדול, הוא זמן ראוי להתחיל להתרגל בעבודת השי"ת, והסעיף הראשון בשו"ע: **אל יבוש מפני המלעיגים עליו**, ולא משנה מי המלעיגים - ואיזה בגדים לבושים, כשיודע על פי אביו שדרכו נכונה, והיא הדרך המביאתו לחיי עולם הבא, אין לו ליבוש ולהתפעל משום אדם, כי עושה רצון קונו ית"ש.

(סיון תשפ"ב)

בעקבי הרועים

המשך מעמ' קודם

והרבי רבי יהונתן וצ"ל ביערות דבש (חי'ב דרוש יב) כתב דברי מוסר, שיש בהם לעורר כל בשר חי ומרגיש, וז"ל: יעקב לא נסתלק לעולם עליון, כי אם תמיד נשמתו חופפת ודבקה בורעו החיים, ותמיד עמנו להיות לנו למגן, כמר שמצינו בקריעת ים סוף וירא ישראל סבא. במתן תורה ויחן ישראל נגד ההר ישראל סבא, כי הנחש תמיד נגד ישראל בקללת ה' הוא יושף ראש, אמנם יעקב שידו אוחזת בעקב עשו, הוא הנחש, הוא המבטל כח הנחש, וזהו כי לא נחש ביעקב.

רק אימת כשיש בעולם צדיקים, אבל כשאין צדיקים בעולם, גרמו לנחש לגבור, כי יעקב נסתלק מכל וכל. וזהו מאמר חז"ל באמרם מה זרעו בחיים, הרצון כשזרעו צדיקים, אף יעקב בחיים ודבק בורעו, אבל **אם אין זרעו בחיים, שהם רשעים, אף יעקב מת ונסתלק**, וכחו של נחש גובר.

ואימתי יעקב דבק בנו, כשהכל בכרך ואגודה אחת, כי זהו מורה על תמימות ויעקב איש תם, אבל כשבעו"ה נחלקת התימות, אז אי אפשר ליעקב להתדבק בנו, כי תתן אמת ליעקב ומדתו אמת, ואיך יתדבק כשנחלקו הלבבות, והשנאה כבושה ויפתוהו בפיהם וכו', הלא זה תכלית שקר, ונסתלק יעקב, ואז כחו של נחש הולך וחזק. וכשהוא שולט סביב דמת יעקב.

ואם כן צאו וראו כמה חטא גורם, בעויה **על ידי חילוק לבבות ופירוד דקות גורמים למיתת יעקב**, ואילו יאמרו לאחד שממית יעקב הלא הוא תוקע נפשו בכפו על זה, ובעויה ע"י קנאה ושנאה גורם להסתלק יעקב שהיא מיתה באמת. עכ"ד, ע"ש באורך.

[א"ה: וראה דברי רבינו שליט"א שהובאו בגיליון זה 'כנישתא חדא בחיובתא, שאכן מה"ט נשאר שם יעקב' לעולם, לרמו על כי דו אוחזת בעקב עשו', וצ"ח לכאן].

***

ומובן מעצמו שאין ביכולתנו ובכוחנו להקיף את הדברים שנאמרו בחיות יעקב אבינו [ובודאי לא בגיליון], ורק נגענו כטיפה מן הים כמצ"ץ מן החרכים לאור הגדול שהוא חי וקיים לדורשי ה' ומבקשיה.

ואם **האוו"ח הק'** כתב דיתכן דיוסף הצדיק לא ידע שיעקב לא מת, **והרמב"ן** כתב שהשטנים לא ידעו, ואף יעקב עצמו שאמר אנכי מת יתכן שלא ידע, הרי זה נותן לנו מושג עד כמה הוא נעלם עד מאוד, ובודאי לא ישיגו משיגי הגוף.

ונודע מליצת העולם שמגמרא זו מוכח אז פון א קשיא שטארבט מען נישט [והכוונה לומר לגבי לבנות יסוד מתוך קושיא], שאף שיש קושיא וכו"ל מ"מ נשאר יעקב אבינו בחיים, ונוכל למצוא רמזי דחכמתא בהאי דאמרי אינשי, שגם שיש קושיא וחושך והסתור גדול, מכה יעקב חבל נחלתו הנמצא עם כל בר ישראל, בכל הגלויות וההסתרות נוכל להישאר בחיים, חי חי יודוך וישבחוך, וכדמרגלא בפומיה של **רבינו הבית ישראל זי"ע**: לעבדיג, וואכעדיג, פריש [ח"י, עירינג, רעגן].

(משלחו המערכת)

עלי דשא

השכטים לא היה להם חטא אחר

בס"ד, למערכת הגיליון הנפלא, במה שהקשיתם בפר' ויגש במדור 'להבין שמועות' על השפי'א שאולי ה' לאחרים חטא אלא דלא חשדו וא"ו ותלאוהו בעון המשותף ביניהם.

הנה השותה ודולה ממעיין היוצא מבית משנתכם מאסקופת הדשא על חובת האדם בעולמו, לא יסכים עם הנחה זו לתלות העונש בעון כולם, ואדרבה כ"א תלה זאת בעון עצמו [תדע, שעל צערו של בנימין ג"כ תלאוהו בעונם], וכדרך הצדיקים שתלו הכל בעונם, וכמו שאמר רבינו שליט"א בשם הר"א זיע"א

הטעם שמזכירים אצלו צרות ומכאובי בני' כדאי לרמוז שבגינה הדבר ולעוררו לשוב בתשובה, וידוע שאגת הארי מקאצק **פון זיך נישט אוריס קוקען און צו יענעם נישט אריין קוקען**, וממילא נכון דיוק השפי'א כ"א לא מצא בעצמו עוד עון [חוץ מהיהודה וראובן] וגם זה מענין המכירה ידירית יהודה ממדרגתו ע"י המכירה והכל בכלל פגה"ב [כמובן].

ובכל אופן אם נכתב בתורה דיבורם וודאי ה' אמת, ומה שיצא תיבות אלו מהי אשני אמת כאלו הוא ג"כ מספיק, וכבר שאפי' על חטא זה אמרו יודיעים אנו שלא סרחנו במש"ש ממדרש [נמשע כמו שדרש] בנח דנח מצא חן אבל ה' לא מצא וכן כאן להיפך שהם לא מצאו [וע"כ שלא ה' בשום צד שום עון שבשטי קה.

תמיהות

איסור על האדם שעושים אותו ע"ז

אל נא תקברני במצרים (מז, טו). ובמדרש (צו, ה) מפני מה בקש יעקב אבינו שלא יקבר במצרים, שלא יעשו אותו עבודת כוכבים, שכשם שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן הנעבד דכתיב (בא יב, יב) 'ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים'. וכן אתה מוצא בדניאל, כיון שפטר את חלומו של נבוכדנצר מה כתיב (דניאל ב, מו) באדין מלכא נבוכדנצר נפל על אפוהי ולדניאל סגיג ומנחה וניחוחין אמר לנסכא ליה, אבל דניאל לא קיבל, למה, שכשם שנפרעים מעובדי עבודת כוכבים כך נפרעים הימנה, וכן אתה מוצא בחירם, כיון שעשה עצמו אלוה מה היה סופו, כתיב ביה (יחזקאל כה, ב) וצ"ח לבך ותאמר אֶל אני, אמר לו הקב"ה (שם, א) הנה חכם אתה מדניאל, שנבוכדנצר בקש להקריב לו ולא רצה, ואת עושה עצמך אלוה, מה היה סופו, כתיב ביה (שם, יז) על ארץ השלכתך לפני מלכים נתתך לראוה בך'.

קשה, למה לי הטעם דפרועניות, בלאו הכי כיון דאיסור הוא לא רצה יעקב **אבינו ע"ה**, ודוחק לומר דהביא ראייה דהוא איסור מדנפרעין ממנו.

[שפת אמת לקוטים. - א"ה: ויל"ע מה הביאור בדברי השפת אמת 'כיון דאיסור הוא', ולפ"ד היה נראה דר"ל שיש איסור על האדם שעושים אותו ע"ז, וצ"ע איזה איסור הוא. ובשפת אמת כתב לתרץ: ילכן נראה דודאי אין שייך איסור במה שעושין בו בעל כרחו, רק כדי להראות להם שאין בו אלהות, מוכרחין לעשות בו שפטים, אל אבן נמסת כו' וילקוט בא רמו קצט), ואם כן יהיה גופו נלקה ח"ו, ומשמע דאם אינו בעל כרחו של הנעבד יש איסור, וצ"ע וכו"ל. ואין לפרש שכוונתו שהעובדים עושים איסור, דלפ"ז מאי מתרץ השפי"א דבע"כ ליכא איסור. אמנם יל"ע אמאי אכן לא חש יעקב על עצם הדבר שהמצרים עובדים ע"ז, ואף אם לא תהא איסור עליו, הרי חילול כבוד שמים יש כאן, והוא סיבה מספקת שלא יקבר במצרים, ואף שעשו כן בע"כ דידיה וכעת אינו יכול לעכב בעדם, אבל אם יש ביכולתו שלא יגיעו לזה ודאי כן ראוי ונכון לעשות. ותו יל"ע, אמאי לא נימא **דהנעבד מכשיל העובדים**, ועובר על לפני עור לא תתן מכשול, ויש כאן איסור גמור. אך אולי כיון שבשעת שעובדים אותו ועוברים את העבירה כבר היו 'במתים חופשי' [ולגבי ענין זה לא נימא יעקב אבינו לא מת], ככה"ג אינו עובר על שעת הכשלתו, וצ"ח. ועוד י"ל, דכיון דהמצרים ממילא היו עובדים ע"ז לא חשיב מכשול [וצ"ח בנותן לגויזר כוס יין, ובל"ז היה לפניו כוס אחר, אם עובר בלפניו], אך לכאורה לא ליתא, דכפי הע"ז שיש כך עובדים, ונמצא שיש כאן משכול [והגם ש"ל שבשכ ואל תעשה אינו עובר על לפניו], דררא דאיסורא הוי. וא"כ נשאר התימה שמה"ט היה ליעקב לחשוש להיקבר במצרים [ומש"כ השפי"א לפרש כוונת המדרש דלא מחמת עונשו הוא [כיון דאיסורא ליכא], יל"ע מה המשך דברי המדרש על דניאל ועל חירם, דמאי צריך ראייה אם אינו עונשו, ותו שם דהוי מרצונם ולא בע"כ יל"פ כפשוטו מחמת עונשו ואין ראייה לכאן, וע"ז].

להבין שמועות

מקום גרוע גורם חסרון או מעלה

בני הם אשר נתן לי אלקים בזה (מח, טו). וכבר עמדו המפרשים מה בא ליתב 'בזה' ללמדנו (ע"י רש"י ורמב"ן ועוד), אולם הפירוש הפשוט הוא, כי יעקב אבינו ע"ה שאל מי אלה, ופירש רש"י ז"ל מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה, ועל זה השיב יוסף בני הם אשר נתן לי אלקים בזה [ואיחא בתרגום בני אינון דיהב לי ה' הכא], היינו **שנולדו כאן במצרים, ואי אפשר לצאת ממקום כזה בלי כתם, ואם היו נולדים בארץ ישראל היו יותר טובים**.

(רבינו האמרי אמת זי"ע - ליקוטי יהודה) ויש להבין, דמחשבה זו שהמקום גורם לפחיתות, כך סברו השבטים, וכמ"ש **בשפת אמת** (ויגש תרל"ו) שכאשר השבטים הרגישו את קדושת יוסף הצדיק היה להם צער שחשבו שאם היה יוסף אצל אביו היה גדול בצדקו ביותר, אבל **יוסף אמר להם של כן הוא, אלא אדרבה, כי דינת כאן במצרים בא למדרגה זו**, ושהם גרמו שיגיע לצדקתו, וכן פירש **שפת אמת** (ויגש תרמ"ג) דברי יוסף 'אשר מכתם אותי' - 'כמ"ש חז"ל אשר שברת יישר כחך, כן ניחם יוסף אותם כי זכה לכל זה על ידי המכירה, וזה היה כל ענין ירידת בני' למצרים - ערות הארץ, לגרועים שבאומות, מכיון 'שבכל מקום שיש יותר הסתר נגנו דבר פנימי' [לשון השפי"א בפרשתו תרל"ט] והוא שהובטט ליעקב קודם ירידתו למצרים 'אנכי אעלך גם עלה', ופירשו **רבתינו הק'** לתוספת זיכוך וגאולה. וכן מבואר בזה"ק פרי' תצוה (קפד). דהתבריא קדישא קבעו מקומם במדבר, מקום ששורה שם הקליפות משום ידלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא, וא"כ איך מתפרש כאן שיוסף אמר ליעקב כי החסרונות של בניו מחמת המקום, ואילו היו בארץ ישראל היו יותר טובים, וזה היפך ממה שיוסף אמר ליעקב וכמבואר לעיל, וצ"ב מה שונה בזה בניו מהוה עצמו, ובפרט ע"פ המבואר דמעלתם היה כבני יעקב ולא כדור אחרי השבטים [נהללי יקר כאן כתב כעין זה ובסגנון אחר, דהחסרון שנראה ביוצאי חלציו הוא מחמת אמם ע"ש, ואם כך אמר האמרי אמת בשמו, ויבנו הדברים, אבל בסגנון שאיחא ליקוטי יהודה יל"ע וכו"ל].

(משלחו המערכת)